

АБРЕВІАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕРІОДИЦІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ

У статі досліджено особливості вживання аббревіатур, способи аббревіаційного скорочення в українських періодичних виданнях початку ХХІ століття. Визначено зміст поняття аббревіації, найхарактерніші ознаки, граматичні категорії та принципи класифікації складноскорочених слів. Проаналізовано передумови та частотність використання аббревіатур, їхнє функційне навантаження на сторінках сучасних періодичних друкованих видань, зокрема газет «*Високий замок*», «*Експрес*», «*Сільські вісті*», та Інтернет-джерела «*BBCUkrainian.com*». Розглянуто проблему адекватного розуміння і сприйняття аббревіатур мовцями, відповідності складних скорочених слів нормам сучасної літературної мови, практичній актуальності використання. Виявлено в мові періодики типові помилки та позитивні зміни у творенні аббревіатур, з'ясовано причини їхньої появи. Схарактеризовано явище варіантності, яке ускладнює розуміння та запам'ятовування скорочень. Запропоновано практичні поради щодо усунення мовних помилок та основні вимоги до творення складноскорочених слів.

Ключові слова: аббревіатури, аббревіація, складноскорочені слова, аббревіатурні новотвори, газета, українська періодика, словотвір, типові помилки.

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. У наш час пошук максимально стислої й виразної форми передання інформації має принципово важливе значення. Чи не найяскравішим виявом цього можна вважати поширення в мовленні складноскорочених слів – аббревіатур (італ. *abbreviatura* від лат. *abbrevio* – скорочую), які є невід'ємним елементом більшості стилів сучасної української мови. Н. Я. Дзюбишина зауважує: «Тенденцію в науковому, науково-популярному та публіцистичному стилях замінювати часто вживані сполуки (навіть не термінологічного характеру) ініціальними скороченнями, що сприяє економії висловлювання. Розшифрування таких аббревіатур або подане тут же в тексті, або винесене в кінець сторінки статті. Тільки загальновідомі скорочення не потребують розшифрування» [2, с. 57]. Безліч спрощених слів закріпилися в українській мові завдяки своїй стійкості, смисловою наповненню, зрозумілості. Явище аббревіації, особливо поширене на початку ХХІ ст. у засобах масової комунікації, відповідає суспільній потребі мови, а саме – тенденції до уникнення надлишкової інформації, економії мовної енергії, уникнення повторів, упорядкованості та регламентації. Активізація процесу тво-

рення абревіатур зумовлена передусім суспільно-політичними чинниками, а відтак соціолінгвістичною ситуацією – появою чи оновленням назв державних, громадських, адміністративно-управлінських, політико-економічних, міждержавних і світових утворень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Надзвичайно висока частотність уживання абревіатур зумовлює зацікавлення мовознавців таким явищем, як абревіація. Ця проблематика частково висвітлена в колективній монографії «Словотвір сучасної української літературної мови» [7], у працях Л. М. Бойченко [1], Н. Я. Дзюбишиної [2], Н. Ф. Клименко [3], О. М. Мацько [4], І. Я. Мисливої-Бунько [5], М. Г. Сердюк [6] та ін. У центрі уваги дослідників структурно-граматичні ознаки абревіатур, їхня типологія, діапазон дериваційної активності в сучасній українській мові, питання правопису, відмінювання, узгодження з іншими словами в реченні, стилістичне навантаження в різностильових текстах тощо. Проте недостатньо вивчене явище абревіації в сучасній українській періодиці, що й стало об'єктом пропонованої наукової студії.

Мета статті – дослідити особливості вживання абревіатур в українській періодиці початку ХХІ століття. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких основних **завдань**: визначити зміст поняття абревіації, принципи класифікації складноскорочених слів; проаналізувати передумови та частотність використання абревіатур на сторінках сучасних періодичних друкованих видань, зокрема газет «Високий замок», «Експрес», «Сільські вісті», та Інтернет-джерела «*BBCUkrainian.com*»; виявити в мові періодики типові помилки та позитивні зміни у творенні абревіатур, з'ясувати причини їньої появи; схарактеризувати явище варіантності, яке ускладнює розуміння та запам'ятовування скорочень; запропонувати практичні поради щодо усунення мовних помилок та основні вимоги до творення абревіатур.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Абревіатура – складноскорочене слово, утворене з початкових складів або з перших слів складних словосполучень, це переважно самостійні слова-іменники (рідше – прикметники), що мають граматичний рід, можуть бути незмінюваними або відмінюватися за відмінками. Абревіація – утворення нових слів шляхом поєднання початкових складів кількох слів або перших літер слів словосполучення. Явище абревіації полягає в скороченні довгих мовних формул і згортанні їх у семантичну єдність – абревіатуру [8, с. 8]. Це порівняно новий спосіб словотворення, але досить продуктивний

у сучасних мовах. Серед неологізмів – значна кількість саме аббревіатур. Словотвірна система української мови не була перешкодою на шляху творення різноманітних за структурою лексичних скорочень, що трапляються більше в писемній мові і менше в усному мовленні, хоча станом на сьогодні молодіжний жаргон спроможний на чудеса, тому варто зачекати кілька років і лексичні скорочення в усному мовленні якщо не обженуть, то хоч зрівняються з кількістю лексичних скорочень на письмі.

Серед великої кількості аббревіатур, зафіксованих у мові сучасних ЗМІ можна виокремити три основні групи: часткові, ініціальні, комбіновані.

Часткові аббревіатури утворюють найбільшу за обсягом групу лексем. Їхня особливість – урізання не всіх компонентів твірної структури в цілому, а тільки одного чи декількох, обов'язкова наявність хоч би одного повноформатного слова: *політструктуризація, держпартноменклатура, міськдержадміністрація, укрдержінстанція, екоосвіта*, напр.: *За попередніми даними, господар будинку працював в облгазі, його дружина – в Київській міськдержадміністрації* («Експрес», 31 травня – 7 червня 2012 року, с. 17); *МВС розслідує схеми спекуляцій медпрепаратами* («BBCUkrainian.com», 17 листопада 2009 року).

Серед часткових аббревіатурних інновацій мови періодичних видань кінця ХХ – початку ХХІ ст. активізувалися деякі дериваційні моделі, утворені внаслідок усічення слова-означення і повного збереження означуваного. Початковими усіченими компонентами прикметникового походження є такі, частіше запозичені, лексеми-морфеми, як: **теле-**: *телемагазин, телебізнесмен, телеполітик, теледебати, телесеріал, телезвернення, телеін'єкція, теледуель*, напр.: *Головною темою чергової серії відомого американського телесеріалу «Елементарно» стало вбивство російського бізнесмена в Нью-Йорку, яке пов'язане у сюжеті з вигаданою українсько-російською війною* («BBCUkrainian.com», 25 січня 2016 року); **євро-**: *євробанкір, євроремонт, євроспільнота, євростандарт, Євробачення: Євробачення-2017 відбудеться в Україні. Це друга перемога для країни після тріумфу Руслани із піснею «Дикі танці» в 2004 році* («BBCUkrainian.com», 15 травня 2016 року); *Емоційний фінал пісенного конкурсу Євробачення, в якому перемогла українська співачка Джамала із піснею про депортацію кримських татар* («BBCUkrainian.com», 15 травня 2016 року); **нарко-**: *наркобанда, наркобарон, наркодилер, наркобізнесмен, наркодолари, нарко-*

кортель, наркокур'єр: Мексиканський **наркобарон №1 Хоакім Гусман**, відомий як Ель Чапо, або Коротун, вдруге втік із в'язниці посиленого режиму («BBCUkrainian.com», 12 липня 2015 року); В опублікованій статті Шон Пенн розповідає про те, що вони обговорювали з головою **наркокартелю** різні теми: від **наркоторгівлі** до ситуації на Близькому Сході («BBCUkrainian.com», 10 січня 2016 року); **політ-**: політеліта, політлідер, політпапараці, політсила, політчлен: **Політеліта** нинішньої каденції цією статтею користується досить активно («Високий замок», 11–12 березня 2012 року, с. 5); **еко-**: екобезпека, екополіс, екосистема, екотуризм, екорух: До нас прийшла мода з Європи – **екотуризм**, який активно починає набирати обертів та вкорінюватися в життя пересічного українця («Високий Замок», 15 квітня 2012 року, с. 13); **спец-**: спецпатент, спецформування, спецкомп'ютер, спецагент: Казахстан стверджує, що інфраструктуру їхньої безпеки було порушено **спецагентами** з Австралії («Сільські вісті», 15 травня 2012 року, с. 6); **іно-**: іномарка, інопартнер, інопартієць, інофірма, іновірець, інопланетянин: Літня жінка стверджувала, що на Площі Ринок вона бачила велику літаючу тарілку, не виключено, що за кермом були **інопланетяни**, які, за її словами, прилетіли зруйнувати наш світ («Високий Замок», 11 лютого 2012 року, с. 5); **парт-**: партбос, партнамісник, партбюро, партспісок, партчиновник: **Партчиновник** вирішив скликати **партбюро**, але нікому не зміг додзвонитися («Сільські вісті», 8 березня 2013 року, с. 4); **фарм-**: фарміндустрія, фармпрепарат, фармфабрика: До **фарміндустрії** надійшло прохання від наркоманів випускати якісніші наркотики за більш привабливою ціною («Сільські вісті», 22 листопада 2014 року, с. 2).

Меншою регулярністю відзначені аббревіатури з першим усіченим питомо українським компонентом, які також постали на основі прикметниково-іменникових словосполучень. У них лексема-морфемами є: **держ-**: держадміністрація, держаморальність, держскарбниця, держверхи, держгодівниця, напр.: Президент В. Янукович заявив, що **держскарбниця** зовсім порожня («Високий Замок», 19 грудня 2012 року, с. 3); **укр-**: Укравіалінії, укравіація, Укрзалізниця, Укртаємниця: «**Укрзалізниця**» нарешті поповнила своє депо новим електропотягом від «Хюндай» («Високий Замок», 14–17 березня 2015 року, с. 1). Меншу за обсягом групу, порівняно з попередніми, становлять скорочення, що за структурою подібні до композитивів, оскільки усічений компонент поєднується з повним словом сполучним голосним *о*. Серед них із продуктивними компонентами такі: **етно-**: етнобізнес, етнокультура,

етнопсихологія, етнономенклатура, етнопедagogіка: У планах – ввести предмет **етнопедagogіки** у середні та вищі педагогічні заклади України («Високий замок», 26 січня – 1 лютого 2006 року, с. 9); **енерго-**: енергоборг, енергозалежність, енергоносії, енергокриза, енергопрогрес, енергорепресії: Експерти кажуть, що з такими темпами використання природних **енергоресурсів** Землі через кількасот років наступить повна **енергокриза** і тоді людство почне поступово вимирати («Високий Замок», 17 липня, 2013 року, с. 5), а також з іншими компонентами: демоліберальний, демосоціальний, алюмомідь, експоцентр, інфобанк (інформаційний банк), металопласт: Оскільки деякі екземпляри коштують від ста тисяч до півмільйона доларів, в **експоцентрі** вжито надзвичайних заходів безпеки («Високий Замок», 25 – 26 березня 2006 року, с. 20).

Ініціальні абрєвіатури – величезний пласт лексичних усічень, який постійно активно доповнюється і прогресує в сучасних ЗМІ. До них належать лексеми, що постали на основі ініціальних, тобто початкових звуків чи літер слів складної номінації. Серед них виділяють такі різновиди, як літерні, звукові, літерно-звукові, літерні та звукові з числовим складником [7, с. 314–370].

Велику групу серед ініціальних у мові мас-медіа становлять літерні новотвори, що виникли за назвами букв: **АРК** (а-ер-ка) – Автономна Республіка Крим, **МБР**, **ІНДЗ** (ін-де-зе) – Індивідуальне науководослідне завдання, **ЦСКА** (це-ес-ка) – Центральний спортивний клуб армії, **СБУ** (ес-бе-у) – Служба безпеки України, **НБУ** (ен-бе-у) – Національний банк України, **НТБ** (ен-те-бе) – Науково-технічна бібліотека, **АЕС** (а-ес) – Атомна електростанція, **УВК** (у-ве-ка) – Унікальна внутрішня система, **НХЛ** (ен-ха-ел) – Національна хокейна ліга. Напр: *Хоч у нас і забрали **АРК**, але наш патріотичний дух не впав і ми обов'язково його повернемо, адже він має бути українським!* («Високий Замок» 23 лютого 2015 року, с. 15); *Виконуючи **ІНДЗ**, студенти набивають собі руку для виконання більш серйозних завдань, таких як: курсова, дипломна та магістерська роботи»* – прокоментував ситуацію ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки («Сільські вісті», 24 грудня 2014 року, с. 5); *Канадська **НХЛ** виборола собі перше місце в напруженому змаганні із Нідерландами* («Високий замок», 14 серпня 2012 року, с. 6); ***НБУ** вже дав розпорядження Банкотно-монетному двору виготовити зразки монет номіналом 15 і 20 копійок»* («Високий Замок». 25–31 жовтня 2012 року, с. 12); *Доказ **НТВ** отримало не від «молдова-*

нина», а від **спецслужби** («Високий Замок», 30 жовтня 2012 року, с. 12); Зрештою, якщо розглянути списки членів окружної комісії та спостерігачів, оприлюднені на сайті **УВК**, ми тут не побачимо зусилля чужоземців («Високий замок», 19–24 червня 2012 року, с. 5); **Наші спортсмени з ЦСКА вражають своїми результатами!** («Високий замок», 15 серпня 2013 року, с. 7).

Звукові новотвори – скорочення, що вимовляються лише за звуками, а не за назвами літер. Щороку їхня кількість поступово збільшується. Ця група зображена одиницями на зразок **НАНУ** – *Національна академія наук України*, **ООН** – *Організація Об'єднаних Націй*, **УПА** – *Українська повстанська армія*, **ВООЗ** – *Всесвітня організація охорони здоров'я*, **УДАР** – *Український Демократичний Альянс за Реформи*, **ЛОДА** – *Львівська обласна державна адміністрація*, **СЕС** – *Санітарно-епідеміологічна станція*, **ДАІ** – *Державна автоінспекція*, **ЗАЗ** – *Запорізький автомобілебудівний завод*. Напр.: Після останнього візиту в готель «Україна», місцева **СЕС** заявила, що те, що вони побачили і те, що вони отримали при перевірці – зовсім не придатне для нормального проживання людей. «Хіба що вони люблять засушених тарганів під подушками» – сміється експерт Олена Матвійчук («Високий Замок», 13 липня 2013 року, с. 5); Якщо «Батьківщина» чи «**Удар**» отримають на кілька мандатів менше, великою бідою для України це не стане» («Високий замок», 25–31 жовтня 2012 року, с. 10); На засіданні ради **ООН** винесли рішення про проведення в Африку транзитної труби для постачання води в найвіддаленіші куточки («Сільські вісті», 30 вересня 2014 року, с. 1); У столичному відділі **ДАІ** зробили ремонт – стіни обклеїли шпалерами із зображенням ПДР («Сільські вісті», 14 серпня 2014 року, с. 2); 3 17 вересня цього року **ЗАЗ** збільшив заводську гарантію на всі автомобілі («Високий Замок», 25–31 жовтня 2012 року, с. 4).

Різновидом літерних і звукових скорочень є абрєвіатури з числовим (цифровим) додатком: **СНО-2** – *2-ий Договір про скорочення надзвичайних озброєнь*, **ЧР-91** – *Червона Рута 1991-го року*, **ЧЄ-2000** – *чемпіонат Європи 2000-го року*; **МАС'98** – *Міжнародний автомобільний салон 1998 року*, напр.: Фестиваль **ЧР-91** зібрав рекордну кількість телеглядачів за всю свою історію («Високий Замок», 8 червня 2003 року, с. 8).

Абрєвіатурні інновації утворюються особливим поєднанням різних частин скорочених слів, зокрема:

а) складово-ініціальних: *ДержТБ – державне телебачення, МінНС – Міністерство з надзвичайних ситуацій, УкрУЦА – Українське управління цивільної авіації*: **МінНС** спростувало чутки про участь українських бійців у афганській війні станом на 2012 рік («Високий Замок», 15 червня 2012 року, с. 4), іноді з іншомовними компонентами: *ДержТВ – державне телебачення*: *Новий випуск вечірніх новин на каналі Держ-TV за участі вдови Георгія Гонгадзе* (Високий Замок», 15 травня 2014 року, с. 1);

б) звуково-складових та складово-звукових: *ТВЕл – тепловидільний елемент, НаУКМА – Національний університет «Києво-Могилянська академія», АсФУ – Асоціація філателістів України*, напр.: *«Освіта зараз всюди дорога, НаУКМА не виключення» – прокоментував ситуацію ректор відомого університету»* («Сільські вісті», 25 травня 2011 року, с. 1);

в) літерно-лексичних: *ТВ-проект – телевізійний проект, ТБ-розчарування – розчарування, отримане від телебачення, НДП-опозиція – опозиція в Народно-демократичній партії*, напр.: *У новому ТВ-проекті на каналі «Україна» покажуть те, що давно приховували від людей* («Високий Замок», 7 грудня 2005 року, с. 4).

Найактуальнішими і найчастішими є абревіативні одиниці серед заголовків, аби привернути увагу, зацікавити споживача інформації: **ЖЕК** – *кращий друг людини* («Високий Замок», 7 грудня 2012 року, с. 8); *Ще трохи і ми в НАТО* («Сільські вісті», 18 травня 2014 року, с. 4); *Як святкують 2 серпня, або «За ВДВ!»* («Високий Замок», 29 липня 2012 року, с. 5); **VIP-персони** («Експрес», 9–16 лютого, с. 1); *Чим цукерки АВК гірші від цукерок Світоч?* («Високий Замок», 14 квітня 2011 року, с. 5); *У Луцьку у ЦКіДі відбулася перша виставка кращих фотошопів* («Сільські вісті» 7 травня 2014 року, с. 2); **БМП** *потрібне?* («Високий Замок», 12 листопада 2012 року, с. 15); *А ВІЛ не віл* («Сільські вісті», 30 грудня 2013 року, с. 2); *Україна в ООН: баба з возу, кобилі легше?* («Високий Замок», 27 вересня 2011 року, с. 4); *По ДНК – на Місяць»* («Сільські вісті», 19 червня 2013 року, с. 1); **США** – *добре, а Іран – краще* («Високий Замок», 16–22 березня 2012 року, с. 5).

Особливої уваги заслуговує питання відповідності складних скорочених слів нормам сучасної літературної мови, практичній актуальності використання, адекватного розуміння і сприйняття їх мовцями. Треба застерегти працівників електронних та друкованих ЗМІ, коректорів та рерайтерів від частого використання недоречних, безглузвих, немилозвучних складноскорочених інновацій на кшталт *ЄБРР (йе-бе-*

ер-ер) – Європейський банк реконструкції і розвитку, *ІГБ* (*йі-ге-бе*) – *їжа готова до вживання*, *СРЮ* (*ес-ер-йу*) – Соціалістична Республіка Югославія, *ВРЮ* (*врю*) – Вища рада юстиції, *ДХК* (*де-ха-ка*) – Державна холдингова компанія, *МЯУ* (*мяу*) – Міжнародні ярмарки України, *ВВВ* (*ве-ве-ве*) – Велика вітчизняна війна, політрозборки, *стрип-бар*, які можуть викликати недоцільні асоціації, іноді навіть призводять до спаплюження мови. Напр: *Сьогодні відбулося засідання членів Ради ЄБРР*, які вирішували важливі питання по розвитку та реконструкції головної вулиці міста Львова («Високий Замок», 29 жовтня 2013 року, с. 1); *Врешиті-решит ВРЮ* підписала прийнятий нещодавно закон на рахунок туристичних віз та обов'язкових документів для в'їзду («Високий Замок», 17 березня 2008 року, с. 2); *Відбувся святковий військовий парад для учасників ВВВ*, яких, на жаль, залишилося вже дуже мало («Сільські вісті», 10 травня 2015 року, с. 3).

Багато скорочень періодичних видань подають із грубими помилками в їхній орфографії, не дотримуючись правил чинного правопису: *ТВЕЛ* (правильно *ТВЕл*) – тепловидільний елемент, *Астур* (правильно *АСТур*) – автомобіль, спорт, туризм (назва концерну), *РАДЕК* (правильно *РадЕК*) – радіаційний та екологічний контроль, *ОПЕРУ* (правильно *ОперУ*) – операційне управління (контори держбанку), *РУНВіра* (*РУНвіра*) – рідна українська національна віра. Напр.: *Не таємниця, що кожного року управління РАДЕКу здійснює перевірку показників радіації в зоні Чорнобиля* («Експрес», 2–9 березня 2012 року, с. 7). Велика кількість таких та схожих утворень поступово вийдуть з активного функціонування й поповнять застарілу лексику. Цей процес уже поступово відбувається, хоч зміни не є значно помітними. Доки ми будемо мати в країні таких «адептів» «старих» українських слів, словосполучень та скорочень, нам буде важко вийти на літературний, єдино правильний рівень у писемному мовленні.

Певні аббревіатури-неологізми існували в минулому СРСР, після чого, перекочовавши до незалежної України, стали історизмами. Це стосується насамперед одиниць на позначення політичних органів – *ДКНС* (*Державний комітет із надзвичайних ситуацій*), передвиборних об'єднань і блоків – *СЛОн* (*Соціально-ліберальне об'єднання*), *НЕП* («*Народовладдя. Економіка. Порядок*» – блок демократичних партій), товариств – *ТУМ* (*Товариство української мови*), підприємств – *КСП* (*колективне сільськогосподарське підприємство*) тощо. Суттєвою помилкою є написання скорочення на позначення вищого навчального закладу через утворення *вуз*: *Для того, щоб зрозуміти,*

як і в яких умовах навчаються наші студенти, достатньо лише зазирнути до найближчого **вузу** України («Високий Замок», 24 серпня 2014 року, с. 6); Хоч таке є і не у всіх **вузах** нашої країни, проте в деяких можливо виїхати за кордон на практику по обміну, чим наші студенти вдало користуються, щоб залишитися там на ПМП («Сільські вісті», 2 травня 2015 року, с. 4).

На фоні всіх цих мовних катавасій та негараздів можна відзначити дещо позитивні зміни в мові періодики: почали активніше вигадувати та використовувати більш сприятливі та приємні для людського вуха й запам'ятовування власне українські скорочення. Такі слова вживають активніше замість застарілих складноскорочених, які з'являлися на основі російської мови. Прикладом цього слугують утворення на зразок **ВНЗ** (вищий навчальний заклад), **ВЗО** (вищий заклад освіти) або **виш** (навчальний заклад вищої освіти) замість «вуз», що є зросійщенням (із російської *высшее учебное заведение*): з російської слово «учебный» перекладається «навчальний»; **ЗМОП** (загін міліції особливого призначення) замість **ОМОН** (з російської – *отряд милиции особого назначения*); **НП** (надзвичайна подія) замість **ЧП** (*чрезвычайное происшествие*). Напр.: Цього року абітурієнтам дозволено подавати 15 різних заявок до різних навчальних закладів (кількість **ВНЗ** не обмежена) («Високий Замок», 20 квітня 2016 року, с. 5); Пожежники, прибувши на місце **НП**, замість сараю побачили лише чорну випалену землю («Сільські вісті» 20 жовтня 2014 року, с. 2).

Осучаснена українська мова поступово заперечує вплив російської мови на неї, тим самим виробляючи власні слова, аббревіатури, які повністю відповідають її фонетичним, словотвірним, граматичним та стилістичним лексемам. Однак сьогодні в мові періодичних видань засобів масової інформації журналісти ще не припинили повністю використовувати кілька сумнівних російських аббревіатур на зразок **бомж** (із російської *без определенного места жительства*), **спецназ** (із російської *отряд милиции специального назначения*), **біч/бич** (із російської *бывший интеллигентный человек*), **комок** (із російської *коммерческий киоск*), **кульок** (із російської – *культпросветучилище*) тощо. Такі скорочення від російської мови та їхні плагіати є порушеннями норм сучасної української мови, тому важливо не допускати їхнє вживання. Деякі назви установ та організацій радянщини увійшли у форми усічень саме в російському літерному оформленні, хоч більшість мають українські відповідники. Такі кальковані одиниці рідко вживані: **ГУЛАГ** (із російської *Главное управление лагерей*) – **ГУТАБ** (Голов-

не управління таборів), КГБ (із російської Комитет государственной безопасности) – КДБ (Комітет державної безпеки), напр.: *Найбільше радянські люди боялися, після Сталіна, нелюдського впливу КГБ та їхніх методів роботи* («Сільські вісті», 6 червня 2014 року, с. 1).

У сучасній мові українських періодичних видань можемо спостерігати таке нетипове явище як варіантність, що є небажаним, адже ускладнює розуміння та запам'ятовування скорочень. Варіантність усічень зумовлена деякими причинами. Основна з них – бажання кореспондентів, редакторів та дописувачів скласти свою розповідь, уникаючи такої обридливої нам тавтології: *Кабмін – КМ (Кабінет Міністрів), Євросоюз – ЄС (Європейський Союз), Нацбанк – НБУ, МЮ – Манюнайтед (англійський футбольний клуб «Манчестер Юнайтед»)*, напр.: *Українські спеціалісти у справах в ЄС відзначають, що для вступу в Євросоюз нам необхідно впродовж великого терміну дотримуватися умов, які нам були поставлені тим самим ЄС* («Високий Замок», 9 липня 2011 року, с. 4); *НБУ подав петицію на ім'я президента зі словами, що в Нацбанку закінчилися кошти для виплати боргів країнам Євросоюзу* («Сільські вісті», 24 червня 2015 року, с. 2). Другою причиною є нормативна неусталеність передавання названих одиниць, яка характерна для аналізованого періоду розвитку української мови в цілому: *МінНС – МНС (Міністерство з надзвичайних ситуацій), МЗЕТ – МЗЕЗіТ – МЗЕЗторг (Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі), облдержадміністрація – ОДА (обласна державна адміністрація), райдержадміністрація – РДА (районна державна адміністрація), ТзОВ – ТОВ (товариство з обмеженою відповідальністю), персек – першсек (перший секретар), РУНВіра – РУНвіра (рідна національна українська віра)*, напр.: *Важко бути головою ОДА, – зізнався пан Микола, – постійно доводиться вирішувати важливі справи* («Сільські вісті», 4 вересня 2008 року, с. 2).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У процесі аналізу українських періодичних видань виявлено найбільше ініціальних, звукових та буквено-звукових абревіатур, найменше – часткових та комбінованих. Творення складноскорочених слів має відповідати таким вимогам: слово має легко розгортатися в повне найменування; не повинно збігатися зі словом або скороченням, які вже є в мові; відповідати нормам українського правопису. Невдалими можна вважати немилозвучні абревіатури, співзвучні з якимось звичайним словом; ненормативними сьогодні є абревіатури, утворені внаслідок тривалої взаємодії української та російської мов. Перспективним у цьому плані

є дослідження функційного навантаження абревіатур у сучасній українській художній прозі.

Література

1. Бойченко Л. М. Структурно-семантичні типи абревіатур і діапазон їх дериваційної активності в сучасній українській мові / Л. М. Бойченко // Мовознавство. – 1982. – № 5. – С. 75–80.
2. Дзюбишина Н. Я. Ініціальні абревіатури / Н. Я. Дзюбишина // Українська мова і література в школі. – 1985. – № 10. – С. 57–58.
3. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові / Н. Ф. Клименко. – К. : Наукова думка, 1981. – 214 с.
4. Мацько О. М. Абревіатури як згорнені мовні формули в дипломатичних текстах / О. М. Мацько // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 31–36.
5. Мислива-Бунько І. Я. Лінгвостилістичні функції абревіатур у мові сучасної української преси / І. Я. Мислива-Бунько // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія № 8 : Філологічні науки (мовознавство) : [зб. наук. праць]. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 4. – С. 135–146.
6. Сердюк М. Г. Структурно-граматичні ознаки абревіатур в українській мові / М. Г. Сердюк // Українська мова і література в школі. – 1982. – № 7. – С. 24–28.
7. Словотвір сучасної української літературної мови / [відп. редактор М. А. Жовтобрюх]. – К. : Наук. думка, 1979. – 406 с.
8. Українська мова: Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. – 3-є вид., зі змін. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2007. – 856 с.с.

References

1. Boichenko L. M. Strukturno-semantychni typy abreviatur i diapazon yikh deryvatyvnoyi actyvnosti v suchasniyi ukrainskiiy movi / L. M. Boichenko // Movoznavstvo. – 1982. – № 5. – S. 75–80.
2. Dziubyshyna N. Ya. Initsialni abreviatury / N. Ya. Dziubyshyna // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1985. – № 10. – S. 57–58.
3. Klymenko N. F. Slovotvirna struktura i semantyka skladnykh sliv v suchasniyi ukrainskiiy movi / N. F. Klymenko. – K. : Nauk. dumka, 1981. – 214 s.
4. Matsko O. M. Abreviatury yak zhorneni formuly v dyplomatychnykh tekstakh / O. M. Matsko // Movoznavstvo. – 2000. – № 1. – S. 31–36.
5. Myslyva-Bunko I. Ya. Linhvostylistychni fynktsii abreviatur u movi suchasnoi ukrainskoiy presy / I. Ya. Myslyva-Bunko // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Seriiia 8 : Filolohichni nauky (movoznavstvo) : [zb.nauk. pr.]. – K. : Natsionalnyi pedahohichniyi universtyet im. M. P. Drahomanova, 2012. – Vyp. 4. – S. 135–146.
6. Serdiuk M. H. Strukturno-hramatychni oznaky abreviatur v suchasniyi ukrainskiiy movi / M. H. Serdiuk // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1982. – № 7. – S. 24–28.

7. Slovtvir suchasnoi ukrainiskoi literaturnoi movy / [za red. M. A Zhovtobriukha]. – K. : Nauk. dumka, 1979. – 406 s.
8. Ukrainska mova: Entsyklopediia / [redkol.: V. M Rusanivskiyi, O. O. Taranenko, M. P. Ziabliuk]. – 3-e vyd. zi zmin. i dop. – K. : Vyd-vo «Ukrainska Entsyklopediia im. M. P. Bazhana», 2007. – 856 s.

Климюк Марія. Аббревіація в українській періодикі начала ХХІ века. В статье исследованы особенности употребления аббревиатур, способы их сокращения в украинских периодических изданиях начала ХХІ века. Определено содержание понятия аббревиации, характерные признаки, грамматические категории и принципы классификации сложносокращенных слов. Проанализированы предпосылки и частотность использования аббревиатур, их функциональная нагрузка на страницах современных периодических печатных изданий, в частности газеты «Высокий замок», «Экспресс», «Сельские вести» и Интернет-источника «BBCUkrainian.com». Рассмотрена проблема адекватного понимания и восприятия аббревиатур говорящими, соответствия сложных сокращенных слов нормам современного литературного языка, практической актуальности использования. Обнаружены в языке периодики типичные ошибки и положительные изменения в создании аббревиатур, выяснены причины их появления. Охарактеризовано явление вариантности, которое затрудняет понимание и запоминание сокращений. Предложены практические советы по устранению речевых ошибок и основные требования к созданию сложносокращенных слов.

Ключевые слова: аббревиатуры, аббревиация, сложносокращённые слова, аббревиатурные новообразования, газета, украинская периодика, словообразование, типичные ошибки.

Klymiuk Mariia. Abbreviation in Ukrainian press of the beginning of the XXI st century. The paper studies the peculiarities of abbreviation usage in Ukrainian newspapers of the 2000 s – early 2010 s. The article encompasses the definition of abbreviation as well as the peculiar features, grammatical categories and principles of the shortened word forms classification. The author analyzes the initial conditions and the frequency of abbreviation usages together with the functions they fulfill in modern newspapers such as Vysoky Zamok (The High Castle), Ekspres (The Express), Silski Visti (The Village News), and the Internet resources from BBCUkrainian.com. The paper considers the problem of adequate understanding and perception of abbreviations, and the issue of accordance of the shortened word forms with the norms of the Modern Literary Ukrainian and practical timeliness of their usage. The author identifies the common errors and the recent improvements in abbreviation formation, and the reasons of their appearance. The article characterizes the phenomenon of variance, which complicates the understanding and retention of shortenings in readers' memory. The paper includes the set of practical recommendations aimed at eradication of linguistic errors, and key requirements regarding abbreviation formation.

Key words: abbreviations, shortening, shortened word forms, abbreviation neologisms, newspaper, Ukrainian press, word formation, common errors.